

वीर गाथा प्रकल्प एडिशन - 4.0

विद्यार्थी शौर्य पुरस्कार स्पर्धा

विद्यार्थ्यांचे नाव → अनघा सुरेश वाकोडे
कॉलेजचे नाव → त्रिजामाता जुनिअर कॉलेज
वर्ग → 92 वी
तुकडी → अ
रोल नं → ८० ऐंशी

स्वातंत्र्य लढ्यात आदिवासी उठावाची भूमिका

भारतीय आदिवासी समुदायांनी 18 व्या आणि 19 व्या शतकात भारताच्या स्वातंत्र्य लढ्यात महत्त्वपूर्ण भूमिका बजावली. ब्रिटीश वसाहतींच्या नियंत्रणातून भारताच्या स्वातंत्र्याच्या लढ्यात विविध चळवळी आणि पुढाकार एकत्रितपणे आयोजित केले गेले. आदिवासी चळवळींचा उद्रेक अधूनमधून होत होता परंतु 1947 ला ब्रिटीश औपनिवेशिक नियंत्रणापासून स्वातंत्र्य मिळविण्यात त्यांची महत्त्वपूर्ण भूमिका होती.

“ आदिवासी लोक नेहमीच भारताच्या स्वातंत्र्य लढ्याचा कणा राहिले आहेत. त्यांनी अत्याचार आणि अन्यायाविरुद्ध शौर्याने लढा दिला आणि आजही ते करत आहेत.”

वरील म्हण आदिवासी स्वातंत्र्य योद्ध्यांनी सिद्ध केली आहे. ज्यांनी भारतातील विविध आदिवासी समुदाय म्हणून त्यांच्या अधिकारांसाठी लढा दिला आणि त्यांच्या प्रदेशात आणि प्रदेशात ब्रिटिशांच्या क्रूर आक्रमणाविरुद्ध उठले.

इथून राहणाऱ्या आदिवासी किंवा आदिवासी लोकांसाठी भारत सुप्रसिद्ध आहे. " आदिवासी " हे नाव सूचित करते की ते मूळ निवासस्थान असलेले, देशातील पहिले किंवा मूळ रहिवासी होते. ब्रिटिशांनी त्यांना त्यांच्या जमिनी आणि जंगलावरील त्यांच्या हक्कापासून वंचित ठेवण्यास सुरुवात केली तेव्हा भारतातील विविध प्रदेशांमध्ये आदिवासी उठाव झाले. आदिवासी चळवळी, ज्यांना आदिवासी उठाव म्हणून संबोधले जाते, भारताच्या मोठ्या विजय युद्धाचा एक महत्त्वाचा भाग होता.

आदिवासींच्या जगाण्यासाठी सर्वात महत्त्वाचा घटक म्हणजे जंगल. परंतु, ब्रिटिशांनी वनकायदे बदलून आदिवासी समाजावर परिणाम केली. शेतीच्या शेतीसाठी जंगले नष्ट केली गेली, ज्यामुळे आदिवासींचे जीवन विस्कळीत झाले. आणखी एक उल्लेख करायला कारण म्हणजे लाकूड आणि गोंसिगवर कर वाढवण्याचा जमीनदारांचा आक्रोश. त्यामुळे आदिवासी त्यांच्याच जमिनीचे भाडेकरू बनले, तसेच, या वेळी ख्रिश्चन धर्मात धर्मांतर शिगेला पोहोचले होते, कारण या बळजबरीने जमीन बळकावणे, ब्रिटिश पोलिसांकडून होणारे शोषण, किमान वेतन कामगार, त्यांच्या सांस्कृतिक विश्वासांमध्ये व्यत्यय आणणे, आदिवासींना त्यांच्या स्वातंत्र्यासाठी लढायला भाग पाडणे. भारताच्या स्वातंत्र्यलढ्यातील काही प्रमुख आदिवासी चळवळी संथाल, कोळ, भिल्ल, मुंडा आणि कोया होत्या.

• कोल बंड (१८३१ ते १८३७)

छोटा नागपुर पठारावरील कोल बंड ही १९ व्या शतकातील सर्वात महत्त्वाची आदिवासी चळवळ होती. या चळवळीचे नेते बुद्धू भगत, महारा महतो आणि जोआ भगत हे होते. कोल आदिवासींना आदिवासी प्रमुखांच्या अधिपत्याखाली स्वतःचे स्वतंत्र अस्तित्व होते. परंतु इंग्रजांनी त्यांच्या जीवनात घुसखोरी करण्यास सुरुवात केली आणि त्यांच्यावर स्वतःचे अधिकार लादण्याचा प्रयत्न केला.

अगदी शीख आणि मुस्लिम शेतकरीही या भागात स्थायिक होऊ लागले, परिणामी आदिवासींचा व्यवसाय गमावला. या सर्वांचा परिणाम म्हणून १८३१ मध्ये ब्रिटिश आणि इतर बाहेरच्या लोकांविरुद्ध कोल उठाव सुरू झाला. बंडखोरांनी सुमारे १००० ब्रिटिशांना ठार मारले, त्यांची घरे जाळली आणि त्यांची मालमत्ता लुटली.

० संथाल विद्रोह (१८५५ ते १८५६)

संथाल विद्रोह हा संथाल 'हुल' किंवा 'उद्रोह' म्हणून ओळखला जाणारा ब्रिटिश भारतातील सर्व आदिवासी विद्रोहांपैकी भोगनाडिह गावात संथाल चळवळ झाली. हे बंड प्रामुख्याने त्या काळातील जमीनदारांविरुद्ध झाले. बंगालच्या कायमस्वरूपी सेटलमेंट अंतर्गत, आदिवासींना त्यांच्या शतकानुशतके शेती केलेल्या जमिनी जमीनदारांच्या ताब्यात घाल्या लागल्या. या जमीनदारांनी भाडे जास्त वाढवले. ही चळवळ ईस्ट इंडिया कंपनीच्या विरोधात झाली. या आंदोलनाचे प्रमुख नेते कान्हो मुर्मू, सिद्धू, मुर्मू आणि भैरव मुर्मू हे होते. १०००० हून अधिक संथाले एकत्र आले आणि त्यांनी ब्रिटिश बाहेरच्या लोकांविरुद्ध सशस्त्र बंड सुरू केले (ज्याला संथाले डिकस म्हणतात)

० भिल्ल बंड (१८२२-१८५७)

सेवाराम हा १८२० च्या सुमारास भिल्लांच्या बंडाचा नेता होता. भिल्ल ही पश्चिम घाटान वस्ती करणारी जमात होती. १८१७-१८१९ दरम्यान, ब्रिटिश कंपनीने खान्देशावर कब्जा केला, महाराष्ट्रात घुसखोरांविरुद्ध बंड करणाऱ्या आदिवासी भिल्लांना चिडवले. भिल्लानी पेशवा बाजीराव द्वितीय यांनी इंग्रजांविरुद्ध भडकावली होती परंतु ब्रिटिश सैन्याने बंड निर्दयीपणे चिरडले.

० खोंड उठाव (१८३७ - १८५६)

खोंड हे बंगालपासून तामिळनाडूपर्यंतच्या डोंगराळ प्रदेशातील रहिवासी होते. तेथील भौगोलिक रचनेमुळे ब्रिटिशांच्या आक्रमणापूर्वी ते पूर्णपणे स्वतंत्र होते.

१८३७ आणि १८५६ च्या दरम्यान, खोंडांनी वनसंपत्तीचा वीरवापर केल्याबद्दल ब्रिटिशांविरुद्ध लढा दिला, ज्याचे नेतृत्व चक्र बिसोई ज्यांना "तखण राजा" म्हणूनही ओळखले जात असे. इंग्रजांनी मारिया व्यवस्था बंद केल्यावर त्यांच्या विरुद्ध युद्धात उठाव झाला.

० मुंडा बंड (१८९९ - १९००)

मुंडा बंड हे लहान नागपूर प्रदेशात झालेल्या सर्वात लक्षाणीय बंडांपैकी एक होते. बिरसा मुंडा यांनी १८९४ मध्ये ब्रिटिश कंपनी आणि मुंडा उलगुलान म्हणून ओळखल्या जाणाऱ्या डिकस विरुद्ध त्यांच्या लढासाठी लढा दिला. बिरसा मुंडा यांनी त्यांच्या अनुयायांना ब्रिटिशांना खुले आव्हान दिले आणि त्यांची बरेच वेळेवर न भरण्यास भाग पाडले. डिसेंबर १८९९ मध्ये त्यांनी जमीनदारांविरुद्ध सशस्त्र लढाई सुरु केली. मुंडांनी पोलीस ठाणे, जमीनदारांची घरे आणि चर्च जाळले. आणि त्यांची मालमत्ता लुटली. बिरसा मुंडा यांना १९०० मध्ये लुसंगान टाकण्यात आले होते, पर वयाच्या २५ व्या वर्षी कोलरामुळे लुसंगान त्यांचा मृत्यू झाला.

० कोया उठाव (१८७९ - १८८०)

कोया विद्रोहाचे नेतृत्व पूर्व गोदावरी नदीच्या कोयांनी केले, ज्यांनी १८०३, १८४०, १८४५, १८५८, १८६१ आणि १८६२ मध्ये बंड केले. १८७९ - १८८० मध्ये, ते पुन्हा तीम्मा सोरा यांच्या नेतृत्वाखाली युद्धात उतरले. या लढाईचे मुख्य कारण म्हणजे मालिसांकडून होणारा छळ, इंग्रजांनी वनक्षेत्रावर घातलेले नवीन निर्बंध आणि सावकारांकडून होणारा छळ.

शेवटी आपण असे म्हणू शकतो की ब्रिटिश वसाहतींविषद्ध
भारतात झालेल्या स्वातंत्र्य चळवळीमध्ये आदिवासी
चळवळी होत्या. आदिवासी चळवळींमि ब्रिटिश
राज्यकर्त्यांना भारतीय सांस्कृतिक एकात्मतेचे महत्त्व
आणि भारतीय लोकांमध्ये त्यांचे महत्त्व जाणले.
आदिवासी विद्रोहांचे योगदान भारतीय इतिहासाच्या
इतर कोणत्याही स्वातंत्र्य लढ्याइतकेच मोलने आहे.